

Nr 2 2017 • mars - april

pris 90 kronor

É Romani Glinda

Den romska spegeln

Hovrätten ger 11 romer rätt:
Det var ett etniskt register!

Internationella
romerdagen 2017

Den romska ledaren

Internationella romerdagen den 8 april firades på många platser i Sverige men med sorg i hjärtat över terroristdådet i på Drottninggatan i Stockholm dagen innan. Flera personer skadades och samma dag dog tre av dem. Efterhand dog två personer till av de skador de ådragit sig efter attentatet. Alla romer som arrangerade Internationella romerdagen lyfte attentatet i sina tal, hissade den romska flaggan på halv stång och utlyste en tyst minut. I sina tal uppmanade de sin publik att inte låta sig kuvas eller ge efter för våld och terroristiska handlingar. Därefter fortsatte festligheterna om än i dämpad ton.

Den 28 april kom domen från Svea Hovrätt om Skånepolisens register över romer. Som alla våra läsare vet vann vi den första rättegången i Tingsrätten för ett år sedan där man fastslog att registret var och förblir ett etniskt register även om polisen säger något annat. Romernas skadeståndskrav på 30 000 kronor bifölls. Men glädjen blev kort. Justitiekanslern, JK, överklagade domen och vårt ärendet skulle nu prövas ännu en gång i slutet av mars i år. JK menade bland annat att skadeståndskravet var för högt. Men hovrätten fann att så var inte fallet. De gick på tingsrättens beslut. Se artikel i detta nummer.

Vi var elva personer som hamnade i Skånepolisens register. Vi är evigt tacksamma för den insats Civil Rights Defenders har gjort med att försvara vanliga människor mot en statlig myndighet, i det här fallet Skånepolisen som upprättade Kringresande registret, ett etniskt register över romska familjer.

Det är en stor kamp som vi tillsammans har vunnit, en kamp som kommer att tillhöra inte bara till romernas historia i Sverige, utan även i Europa. Historiebeskrivningen kan komma att ligga Sveriges regering till last nu när den påbör-

jade strategin för romsk inkludering pågår. En svensk myndighet har i modern tid gjort ett etniskt register över romer utan att någon blir åtalad, utan att någon blir fälld för dessa handlingar i två domstolar. Rättvisa har endast skipats genom ett skadestånd.

Med högsta sannolikhet kommer JK inte att överklaga domen, men vi ska inte ta ut några segrar i förskott. Förra gången kom överklagandet ”fem i tolv”. Nu återstår frågan om alla som finns med i det olagliga registret har rätt till de 30 000 kronor som de elva romerna i pilotfallet kommer att få. Det är JK som ska fatta det beslutet. Om hon inte gör det kan det bli kostsamt när alla registrerade romer tvingas stämma staten på nytt. Det är många av de romer som finns med i det etniska registret som undrar nu. Hur ska det bli för dem?

Ja så var snacket åter i gång om Bokmässan och den högerextrema tidningen Fria Tidens medverkan eller inte. Bokmässan beslutade att de kunde få vara med på mässan. Vi får väl se hur många som kommer att bojkotta höstens bokmässa i Göteborg.

Samtidigt pågår en liknade diskussion gällande Nordiska motståndsrörelsens medverkan under årets Almedalsdagar. Det är många som ifrågasätter både bokmässans och Almedalens arrangörer för att de släpper in odemokratiska krafter på demokratiska event. Ja, NMR är ju inte bara odemokratiska, de är nazister och Nya tider är sverigedemokraternas språkrör, ett parti som startades av nazister. NMR fick dessutom demonstrationstillstånd för att kunna hålla tal i Falun den 1 maj. De kunde i lugn och ro förneka Förintelsen. Nordiska motståndsrörelsens ledare Simon Lindberg påpekade att han inte tror på "sagan om Förintelsen".

Fred Taikon och Bengt O Björklund

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon:

+46 (0)8-779 40 31
+46 (0)70-712 39 91

E-mail: info@romaniglinda.se

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82-5

Ansvarig utgivare

och chefredaktör: Fred Taikon

Redaktion:

Rosario Ali Taikon, Bengt O Björklund,
Veronika Portik, Mia Taikon och Gertrude Nilsson Björklund

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten: mia@romaniglinda.se

Vår bidragsgivare
Statens Kulturråd

Tryck: Carlshamns tryckeri

ISSN 1651-3258

Missa inte!

14 Alice Bah Kunkhe talar på sakrådet.

16 Fred Taikon och Adam Szoppe tar emot domen.

8 Emilia Huszco sjöng Gelem gelem på Etnografiska museet den 8 april.

26 Kvinnodagen firades med romer på catwalken.

I detta nummer kan du läsa om

DEBATT

4 Bennie Åkerfeldt skriver om Internationella romerdagen.

ÉRG TAR EN LATTE MED

5 Mario Asp, en romsk aktivist i Uppsala.

DIALOGMÖTE PÅ HISTORISKA MUSEET

6 Kulturrådet bjöd in romska kulturaktörer.

INTERNATIONELLA ROMERDAGEN

8 Den 8 april firades på olika håll i landet.

NY PLAN MOT RASISM

14 Regeringen bjöd in till samtal med civilsamhället.

11 ROMER I HOVRÄTTEN

16 Hovrätten fastställde Tingsrättens dom för de 11 romer som stämt staten.

VALFRIDSSON VILL FÖRBJUDA TIGGERI

19 Regeringens nationella samordnare för utsatta EU-medborgare vill ha ett tiggeriförbud.

ROMER UNDER KRIGET

20 Tre forskare på Södertörns högskola berättar om romer i tre länder under Andra världskriget.

UPPSALA

22 Uppsala, en av de fem utvecklingskommunerna berättar om sitt arbete med romsk inkludering.

INGEN ROMSK HISTORIA

23 Historielärare vet inget om den romska historien. Därför kan de inte undervisa om den delen av den svenska historien

FN-DAGEN

24 Många talare berättade om sitt mångfaldsarbete på Myntkabinettet i Stockholm.

MALMÖREDAKTIONEN

26 Lite gott och blandat från Malmö. Lite om 8 april, Internationella kvinnodagen och påskfirande.

GAMLA BILDER BERÄTTAR

28 Här kommer varsegod! Romska bröllop på det glada 1900-talet.

Det finns ingen romsk nationaldag

Det finns ingen romsk nationaldag av det enkla skälet att vi inte är en nation.

Nationaldag definieras så här i Wikipedia:

"Nationaldag kallas den särskilda, officiella högtidsdagen för en nation eller stat, ofta till påminnelse av statens tillkomst."

Däremot har man bland romer beslutat att 8 april skall vara "Internationella romadagen".

Dagen firas till minne av den första internationella romska kongressen som hölls 1971 i London. Den 7-12 april det året samlades representanter från fjorton länder tillsammans med Indiens delegation, Världskyrkorådet och representanter från forna Sovjetunionen i London för att diskutera romernas framtid. Initiativtagare bakom denna första internationella romska kongress var Grattan Puxon, Donald Kenrick, Mateo Maximoff och Jarko Jonavovic med flera.

Man beslutade att den 8 april skulle vara romernas internationella dag.

På Delegationen för romska frågor har Domino Kai utvecklat en egen text där han förvanskar detta beslut. Han skriver: "Man beslutade att den 8 april skulle vara romernas internationella dag (nationaldag)." Han tillfogar här på eget bevåg ordet "nationaldag" inom parentes och gör därmed ett medvetet avsteg från det ursprungliga protokollet.

Att nu kalla dagen "Romernas nationaldag" är alltså en förvanskning och bryter också det kulturmönster som alltid varit vårt signum.

Man kan se en tydlig strategi, främst bland en del yngre romer, att likt Domino Kai försöka anpassa sig till något som liknar andra folkslags traditioner och

inställningar, som om det skulle göra oss mer salongsfähiga.

Domino Kai skriver vidare: "I början av 1980-talet firades nationaldagen bara av ett fåtal familjer.

// Idag firas 8 april i ett fyrtiotal länder samtidigt med olika teman och aktiviteter som ljusständning, planterande av träd samt minnesceremonier för romer som fallit offer för anti-romanistiska övergrepp. Man har även lagt ned blommor i olika levande vattendrag. I den romska traditionen, liksom i många kulturer, symboliserar vatten renhet och helande. 8 april är en viktig dag för romer från olika grupper och länder. En dag med såväl glädje med skratt som sorg med tårar skapar en påtaglig stämning. År 2000 utropade International Romani Union Romanistan som romernas transnationella hemland, utan krav på territorium. Man kan säga att hela världen är romernas hemland."

Vad Domino Kai inte nämner är det självklara för oss alla, det som gör oss unika:

Att vara rom betyder att vara människa - en människa som bor på jorden. Vi är väl ett av få folkslag som inte presenterar oss med en nationalstats anknytning. Det är kanske det finaste med den romska kulturen, tycker jag. Att se på livet med ögon som inte är präglade av nationalism eller populism ur vilket så mycket av det vi utsatts och utsätts för sprungit ur. Att förminska detta ursprungliga sätt att tänka bland oss romer genom att införa något som liknar nationalstats symboler och nationaldagsfirande bryter en 1000-årig tradition.

Ordet "romsk nationaldag" har slarvigt

kommit att användas allt oftare bland myndigheter och kommuner i Sverige, till och med där man borde vara mer initierade i de så kallade pilotkommunerna för romsk inkludering. Detta har inte rättats och tydliggjorts av romer därför att en del som jag nämnt ser detta som nån slags inkludering, i sig, att vi anpassat oss till andra människors tänkande vad gäller nationalstatssymboler och traditioner. Men när man tänker så säger man samtidigt nej till hela den romska kultursynen och det som varit vår egenart genom århundradena.

Vi romer är ingen nation och har aldrig bett om att få bli det. Att vi däremot visas respekt tycker vi om.

Det borde börja med att kalla saker vid sitt rätta namn och visa att man förstår vad det handlar om.

Att hänvisa till att detta uttryck "romernas nationaldag" förekommer på fler ställen visar att man inte förstår.

Att upprepa ett fel gör det ju inte till ett rätt.

Bennie Åkerfeldt
Resanderomsk författare

Har du något angeläget att dela med dig av?
Skriv till:

bengt@romaniglinda.se

ÉRG TAR EN LATTE MED:

Mario Asp

Om man är på något romsk evenemang händer det ofta att man träffar en lång smal man med en vänligt leende. Det är Mario Asp, en romsk man som utan skolutbildning ändå driver en romsk organisation och arbetar för Uppsala kommun i olika frågor som främst rör romer.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Privat

Berätta lite om din bakgrund, dina föräldrar, var du är född, barndom, skola etc.

– Jag är uppvuxen på Södermalm i Stockholm Tillsammans med min bortgångne bror och mina föräldrar Min mor var finsk kaale-rom från Karelen och far var svensk kelderara-rom från södra Sverige. De viste inte säkert själva. Jag har aldrig gått i skolan det var inte så viktigt då.

När blev du engagerad i den romska frågan?

– Egentligen redan under tidigt 70 tal då min far var tolk många gånger åt de franska romerna som kom till Sverige då. Det var under en tid då det fanns så kallade Zigenarkonsulenter. En av dem var Nils Wall.

Vilket arbete har varit mest intressant? Socialtjänsten?

– Självklart har det varit att kunna påverka mina kommunala kollegors syn på romer. Men jag var initiativtagare och den som drev frågan om att lägga ner den dåvarande Romska socialbidragsenheten.

Du är ju ordförande för en förening. Vad heter den? Vad gör ni?

– Jag är ordförande för Sveriges Romerförbund som är rikstäckande. Vi är ett sammarbetsförbund till Romska Ungdomsförbundet och vi har medlem-

mar från 25 år och uppåt, medan RUF Har medlemmar från 7- 25 år.

Vad har du för koppling till RUF och Erland Kaldaras?

– Jag har varit verksam i RUF sedan 2003 och har haft förmånen att jobba ihop med Erland, en klippa i många olika projekt. Vi har rest runt med den romska vagnen i hela Sverige till exempel.

Vad är viktigast just nu när det gäller den romska frågan?

– Att Bryssel tar sitt ansvar att sätter

Allt du inte visste om Mario Asp

Vilken bok ligger på nattduksbordet? *Nya testamentet*
Ser du upp till någon? *Min äldre släkting Väinö Lindberg*
Vilken film såg du senast? *Driver dagg faller regn*
Vilken är din favoritmaträtt? *stömmingsflundra*
När var du på semester senast? *Korfu Grekland 2015*
Gillar du sport? *Nej.*
Vilken är din bästa sida? *Jag är givmild och snäll*
Har du några dåliga sidor? *Ja, massor.*

press på Rumäniens regering om hur eländigt dessa stackars romer vi ser på våra gator har det.

Är du politiskt engagerad? I så fall hur?

– Jag är medlem i Socialdemokraterna och går ganska ofta på möten i integrationsfrågor, men inte mer än så. Sedan vad det beträffar Romskepolitiska frågor försöker jag att hålla mig uppdaterad och om det går att påverka dessa gör jag så gott jag kan.

Mia Taikon presenterar Ingrid Schiöler och Nuri Selim.

Marcela Kovacsova

Foto: Ingrid Schiöler

Dialogmöte på Historiska

Kulturrådet har sedan i höstas bjudit in kulturinstitutioner och romska kulturaktörer för att inspirera till nya samarbeten. Den 6 april arrangerade Kulturrådet det sista dialogmötet på Historiska museet i Stockholm.

Det var fullsatt när evenemanget drog igång efter frukost.

Text och foto: Bengt O Björklund

– Vårt uppdrag och våra kulturpolitiska mål har vi fått av Riksdagen med en särskild prioritering på romsk inkludering inom regeringens romska strategi, sade Signe Westin, Kulturrådets ställföreträdande generaldirektör.

Dagens moderator var Mia Taikon från É Romani Glinda.

– Den romska strategin är tänkt att pågå i tjugo år. Då ska alla romer ha samma rättigheter som alla andra.

Signe Westin fortsatte.

– Det är anledningen till att vi har dessa dialogmöten och programmet har tagits fram i samarbete med romer.

Nu var det dags för Erland Kaldaras och Jon Pettersson att bjuda på sin historiska resa genom romernas historia från Indien fram till idag. Vi får bland annat höra att romerna var slavar i Egypten och att de första rapporterna om deras närvaro i Europa är från Kreta 1332.

– Från 1860-talet fängslas många romer

för att de inte har pass och några år senare kom lösdriverilagen som kriminaliserade fattigdom. Straffarbete var vanligt.

På grund av inreseförbudet för romer från 1914 till 1954 fick romer inte komma in i landet trots att Hitlers bödlar mördade massor av dem.

– Cirka en och en halv miljon romer mördades av nazisterna och Sverige släpper in två romska kvinnor. Man tror de är judinnor, säger Jon.

Mia understryker att detta får vi inte glömma.

Nu var det dags för Sunita Singh, känd dansare, att framföra indisk Katakhdans. Denna vackra kvinna har en sådan kraftfull utstrålning och hon är en perfektionist ut i minsta fingerrörelse.

Ingrid Schiöler och Nuri Selim berättade om projektet ”Vi är romer” som togs fram av romer på Göteborgs stadsmuseum. En utställning som blev en dunder succé och som nu har blivit en vand-

ringsutställning. Just nu är den i Malmö.

Nuri Selim kom in som rom nummer tre i projektet.

– Att som rom vara med i detta projekt var ovanligt. Vi är vana vid att vara statisten, men nu fick vi plötsligt huvudrollen. På invigningen slog vi publikrekord med cirka fyra tusen besökare.

Nuri berättar att museet blev till ett slags nav och andra hem för många romer i Göteborg.

– Vi har fortfarande en mycket god kontakt med museet och vi har visat att vi är lika duktiga som alla andra. Det arbete vi gjorde har också lett till att vi inte talar om olika romska grupper här i Göteborg. Nu är vi alla bara romer.

Mia berättar att när utställningen var i Stockholm på Forum för levande historia var den så populär att man fick förlänga utställningstiden med ett halvår.

– Som pedagog på museet guidade jag många barn och ibland satt det barn som först bara tittade ner i golvet. Men innan workshopen var klar sade de stolta att de var romer.

Innan det var dags för en paus kom det några mycket unga balkanromska tjejer i färgglada dräkter och dansade balkandans.

På Hälsinglands museum har man börjat samla in romska bilder som digitaliseras

och hamnar på en hemsida. Tillsammans med Erland Kaldaras letar man efter historien bakom varje foto. Vilka är de? Var är fotot taget och vad gör de?

– Vi samlar på bilder fram till 1960, berättar Joel Bergroth som ansvarar för arbetet på museet tillsammans med Erika Persson.

Erika understryker att det är Romskt kulturcentrum i Malmö som äger sina bilder och de är många. Cirka två, tre tusen bilder finns i centrets arkiv.

Erlands roll i det hela är att identifiera vilka det är som finns på de olika foton.

Erika berättar att idén föddes när den romska vagnen från kulturcentret var på besök.

– Då kom det en kvinna med ett foto på din mamma Erland. Hon var sex år då. Vi talade om att det måste finnas många sådana bilder ute bland folk.

Det tar tid att lista ut vilka som är med på bilderna.

– Det är ett detektivarbete att ta reda på vilka de är. Varje foto har en historia att berätta.

Erika fortsätter.

– Bilderna visar på olika typer av boende. Vi får också in foton från andra museer.

Men foton kommer från alla möjliga håll.

– Ja vi har många källor. De kan till exempel vara privatägda eller komma från nyhetsarkiv. Vi tillgängliggör bilderna. Då är det viktigt att personerna får ett namn. Vi är också anslutna till Digitalt museum och där kommer våra foton också att hamna.

Erland berättar om hur det går till att identifiera gamla foton.

– Vi tar hjälp av äldre romer som förhoppningsvis känner igen personerna.

Joel berättar att man också har funnit nya romska boplatser tack vare bilderna.

De som vill kan lämna in sina bilder. De kopieras och sedan får man dem tillbaka om man inte vill skänka originalen till museets samlingar.

”I stadens utkant” heter ett projekt som drivs av Historiska museet, É Romani Glina, Institutet för språk och folkminnen, Mångkulturellt centrum och Stiftelsen Kulturmiljövård. Det handlar

Joel Bergroth och Erika Persson ansvarar för arbetet med romska bilder.

om att hitta och ta fram romska bosättningar i Stockholm.

Fred Taikon har haft detta som en dröm i många år. Han är inte på plats men låter hälsa i en kort video och berättar lite om de utgrävningar som gjorts på boplatserna vid Skarpnäcksläget.

En av arkeologerna som grävt i lägret vid Skarpnäck är Marko Ali, barnbarn till Fred. Hans intresse för det som ligger i marken började med en utgrävning i Snarsmon, en gammal boplatser för resande i västra Sverige. Han var 14 år då.

– Utgrävningen vid Skarpnäcksläget var ett tvåårsprojekt och jag tyckte var en superchans eftersom jag samtidigt läste för att bli arkeolog.

Det tog ett år att komma igång. Samtidigt inledde man utgrävningarna.

– Vi intervjuade och gjorde inspelningar med människor som bott i lägret också.

Under det andra året öppnade man nya schakt och grävde sig allt längre ner i

Erland Kaldaras och Jon Pettersson berättar om den romska historien.

Sunita Singh underhöll publiken med katakhdans.

marken. De första beräkningarna var fel. Lägrets ursprungliga plats låg en bra bit ner i marken. På 65 centimeters djup började de riktiga fynden komma fram.

Så vad hittade de?

– Det är alltid roligt att hitta mynt. Då vet man var man befinner sig i tid. Vi visste att de romska männen meckat med bilar på den här platsen så vi hoppades på att hitta bildelar och verktyg. Det gjorde vi, men de var inte helt lätta att tidsbestämma.

Marko berättar att många som gick förbi stannade och pratade med dem.

– Många av dem kom ihåg lägret. De kom många nyfikna när vi hade öppna visningar, även när det regnade.

Under eftermiddagen berättade Marcela Kovacsova och Linda Turilow om den romska kvinnoföreningen Trajosko Drom. Föreningen arbetar med rättighetsfrågor och social utveckling för romer, men med ett särskilt fokus på den romska kvinnan.

Marco Ali och Mia Taikon samtalar om utgrävningarna i Skarpnäcksläget.

Olle Westberg,
Martina Wickham
och Diana Nyman.

8 april på Etnografiska museet

Den 8 april är det den Internationella romerdagen, en dag som firas över hela världen och på många ställen i Sverige.

På Etnografiska museet i Stockholm arrangerades dagen för sjätte året i rad av Sveriges Internationella Roma Festival (SIRF), Romer, Kultur, Fritid, Kunskap och tolerans (RKFKT), Framtidens unga romer (FUR) tillsammans med Botkyrka kommun och Etnografiska museet.

Text och foto: Bengt O Björklund

Årets firande av Internationella romerdagen var något dämpad med tanke på den terrorattack som skedde i Stockholm bara några dagar tidigare. En synbart berörd Domino Kai inledde det hela.

– En eller flera människor valde att göra detta. Att det finns människor fylla med ett sådant hat kan jag inte förstå. Därför är det extra viktigt att vi samlas här idag.

Han fortsatte med att berätta om dagens tillkomst, om det stora mötet i London 1971, om flaggans och hymnen Gelem, gelems tillkomst.

Emilia Huszco sjöng hymnen a capella.

En nyproducerad kortfilm visades. I Förintelsens spår heter den 16 min långa film som producerats av UR. Det är en gripande film med många skakande berättelse från bland annat Berith Kalanders och Rita Prigmores.

Under paneldebatten som följde berättade

politiker och tjänstemän från Botkyrka om arbetet med romsk inkludering.

– Romerna bär alltid på sin historiska kunskap, men de har inte alltid haft rätten att få kunskap i skolan. Det viktigaste just nu är att det startar en bildningskultur bland romerna själva, sade Olle Westberg (s).

Martina Wickham på kommunledningsförvaltningen jobbar tätt med romerna.

– Jag tillhör inte den romska minoriteten. Därför är det viktigt för mig att hitta de som jag kan arbeta med. Vi i kommunen ska arbeta för samtliga minoriteter, men det finns ett kunskapsglapp,

Diana Nyman tillhör gruppen finska romer och har varit romsk aktivist i många år.

– Vi har en fruktansvärd historia, både historiskt och i nutid. Många säger fort-

farande att det beror på den romska gruppen själv att de hamnat i utanförskap.

Romer lever inte på samma villkor som alla andra. Det finns fortfarande antiziganistiska strukturer i samhället. Romer behöver bli inkluderade på riktigt. Romer måste vara delaktiga och vara med och driva frågor som rör de själva.

Olle Westberg menar att det finns diskrimineringar av många grupper.

– Men ni romer måste själva sätta agendan.

Diana svarade.

– Ofta har vi romer ett underläge i de strukturer där vi verkar idag. Det finns fortfarande en rädsla för att ge romer makt över sin egen fråga. Om vi inte får det så blir det nog en ny vitbok om tjugo år.

Martina menar att det saknas pengar.

– För den finska minoriteten som jag tillhör finns det pengar, men inte för romerna. Vi behöver statsbidrag och det gäller judarna också. Det är alltid en kamp om pengarna. Vi får verkligen vända på slantarna.

Domino Kai efterlyser fler romer i det politiska arbetet och får medhåll av Olle Westberg.

– Jag vill se fler romer i det politiska

arbetet. Det är i mötet mellan människor som det händer något.

Diana Nyman lyfte kritik mot att när den romska strategin togs fram och antogs av regeringen fanns det inga romer.

– Det finns många kompetenta romer, men de hålls tillbaka. Det finns fortfarande en misstro mot romer. Vi behöver rätt grund. Vi är en del av Sveriges historia.

På frågan vad Botkyrka gör med sina EU-migranter svarade Olle Westerberg att han inte hade något bra svar.

– Vi har ett ansvar för de som vistas i kommunen, särskilt barn. Men de som flyttar hit måste ansvar för sin egen situation. Vi har alla ett ansvar för att planera våra liv.

Domino Kai invände.

– Men de lever i extrem fattigdom. Har kommunen inget ansvar för det?

Olle Westerberg vill inte förbjuda tiggeri.

– Men tiggeri är inte ett arbete. Det är ett problem som bland annat lett till Brexit. Det framtida samhället bygger vi tillsammans. Kunskap och bildning är det viktigaste.

Nästa inslag var en intervju som Domino Kai gjorde med Bodil Valero (mp), ledamot i Europaparlamentet.

– Jag är de grönas talesperson bland annat när det gäller minoriteter.

Domino Kai frågade.

– Eu-migranter förföljs, deras läger rivs i alla de rika länderna i Europa. Många politiker har en tydlig antiziganistisk hållning. Vad gör ni?

Bodil menar att frågan ligger på flera nivåer.

– Vi har haft en Romvecka och vi är en grupp i parlamentet som arbetar mot antiziganism. Men det återstår mycket. Jag deltog i en hemsk debatt nyligen i Strasbourg där några italienska ledamöter uttryckte sig otroligt rasistiskt mot romer. De är anmälda och kommer förmodligen att få sanktioner emot sig.

Hon berättar att kommissionen följer upp den romska frågan inom EU.

– Och nu är ju Europakonventionen svensk lag, men varje land måste själva se till att den lagen efterföljs. Det finns

Emilia Huszco

inga sanktionsmöjligheter. EU-migranternas problem måste kunna åtgärdas i deras hemländer. Men många vill inte göra det lättare för romerna, vill inte integrera dem, så man tar inte emot de pengar som finns för att lyfta den romska befolkningen. Kanske ska vi ta ifrån dem pengar istället om det inte gör något.

Domino Kai citerar Thomas Hammarberg.

– Han tycker att EU-kommissionen prioriterar den romska frågan alldeles för lågt.

– Kommissionen borde kunna göra mer, men när de har ett bra förslag så stöter de på patrull i Europarådet som blockerar den typen av förslag.

Domino påpekar att Sverige ännu inte anammat den 3 augusti som en officiell minnesdag.

– Initiativet kom ju från oss De gröna

och även du Domino spelade ju en stor roll i detta som en drivande kraft. Det var mycket bra att du kunde komma med de exakta formuleringarna. Det viktigaste är erkännandet.

Bodil menar att det krävs mera resurser

och att arbetet attityder kräver

mycket.

Domino tog upp romernas kamp sedan 70-talet.

– Sedan sjuttioalet har romerna mobiliserat sig i olika organisationer, men det behövs resurser och romerna behöver vara med i beslutsfattandet. I Sverige fick romerna rösträtt först på sextioalet. Det har börjat hända sake, men samtidigt lever vi i en tid då antiziganismen breder ut sig. Nu är det många som inte vågar säga att de är romer. Det finns inte längre någon skamtröskel. Alla är överens om att mänskliga rättigheter ska gälla, men inte för romer.

Bodil avslutade med ett gott exempel från Sverige.

– Många kommuner i Sverige har startat biståndsprojekt i de kommuner i landet därifrån de tiggande romerna kommer. Det är ett sätt att tackla problemet.

Domino Kai samtalar med Bodil Valero.

Diskriminering inom arbetslivet

Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering i arbetslivet. Skyddet mot diskriminering gäller i alla situationer som har samband med arbetet och även sådant som händer utanför arbetet om det har ett samband med arbetet. Skyddet mot diskriminering gäller oavsett om du är anställd, frågar om eller söker ett arbete, söker eller gör praktik, eller är inhyrd eller lånas in för att arbeta.

Det är arbetsgivaren som ytterst har ansvar för att ingen diskrimineras på arbetsplatsen.

Ett av DO:s prioriterade områden är att verka för lika rättigheter och möjligheter och motverka diskriminering i samband med rekrytering.

Frågor om diskriminering?

Ring till DO på telefonnummer 08-120 20 700.

Telefonupplysningen har följande öppettider:

- Måndagar 13.00–15.00
- Onsdagar 9.30–11.30
- Fredagar 9.30–11.30
- Helgdagar och klämdagar stängt

Det går också bra att mejla till DO på adressen do@do.se.

Mer information hittar du på www.do.se.

8 april i Göteborg

Ingrid Schiöler ger en kort rapport från firandet av den Internationella romerdagen, som i Göteborg pågår en vecka och på olika platser.

Text: Ingrid Schiöler **Foto:** Christer Schiöler

Sedan några år tillbaka är det tradition i Göteborg att arrangera en hel romsk vecka under den vecka som Internationella romerdagen infaller. I år var det flera olika arrangemang på olika ställen i staden. Redan på måndagen den 3 april var det vernissage av Cili Ismanovskis konst och konsthantverk på Blå Stället. Det lästes också romska sagor för barn på Öppen Mötesplats i Gårdsten och på tisdagen kunde man lära sig att laga romsk mat där. På onsdagen var det Romsk kulturdag på Lövgårdets träffpunkt med musikaliskt framträdande av Dragan och Dole, romsk dans och traditionell romsk mat som sarmi och bokoli.

Torsdagens program bestod av olika aktiviteter på Öppen Mötesplats Gårdsten och föreläsning om romernas historia och traditioner på Blå Stället, som på kvällen visade filmen Pampusza – den romska sången.

Fredagens föreläsning på Blå Stället hade titeln Romers situation i Europa och Sverige idag. Under dagen gavs också information om romsk inkludering och hur arbetet med det Romska informations- och kunskapscentret framskrider.

Lördag den 8 april firades dagen först på Stadsbiblioteket med tal av Singoalla Millon och Silvia Mutto samt politikerna Mariya Voyvodova och Eva Rice. Det var musik, fika med romska bakverk och dans. Vi fick bland annat se en riktig finskromsk tango, en dans som många i publiken skulle vilja lära sig.

Senare på eftermiddagen var det firande på Blå Stället i Angered, ett firande som pågick hela kvällen. Nuri Selim var

konferencier och flera olika musikinslag framfördes.

Här serverades också romsk mat som lät sig väl smaka.

Nuri Selim

Silvia Mutto

Romska barn

Missa inte sommarens hetaste MUSIKUPPLEVELSE

SVERIGES NATIONALDAG 6 JUNI kl. 12-18 SKARPNÄCKS KULTURHUS

12.00: 5 Folk Festivals Minoritetstält öppnar för publiken.

Kom och träffa Sveriges 5 nationella minoriteter. Möt din fördom, få en gratis bok på minoritetsspråken, se våra utställningar, ta en gratisfika och lyssna när vi berättar om vår historia i Sverige.

12.00: Flagghissning med sång

Program stora scenen

Mia Taikon öppnar 5 Folk Festival

Gålmuk

Sirocco

Folk'Avant

Hans Caldaras Roma Hot Band

Mirja Palo

Tack och välkommen åter den 5 och 19 juli i Kungsträdgården.

Gratis danslektioner med våra kända dansinstruktörer i kulturhusets dansstudio

Matti Alenius undervisar i Finsk Tango

Heléne Don Lind undervisar i Klezmer dans

Gabriela Gutarra undervisar i Flamenco

È Romani Glinda i samarbete med Judiska Församlingen, Finska föreningen i Stockholm, Tornedalingar i Stockholm, Sameföreningen i Stockholm, Kungsträdgården park och evenemang, Sensus och Stockholm parkteater, RFoD/Stallet, Skarpnäcks kulturhus. Programmet genomförs med stöd av Stockholm stads kulturförvaltning, Statens kulturråd och Stockholms läns landsting.

5 FOLK FESTIVAL

5 FOLK FESTIVAL

Lyssna till frihetskänskan i jójken, smattrande polkor på meänkieli, jiddischsång och folkvisor i ashkenazisk, sefardisk tradition och romsk sprudlande musik och dans i olika former.

Det blir en musikalisk heldag när Sveriges 5 nationella minoriteter står i fokus: samer, sverigefinnar, romer, judar och tornedalingar.

För fjärde året i rad är den populära 5 Folk Festival ett svängigt inslag i Sommarstockholm. Sveriges 5 nationella minoriteter får här chansen att visa upp sig från sina bästa sidor med musiker och sångare från hela Europa.

5 Folk Festival startade som en reaktion på att folk i allmänhet inte har en susning om vad de nationella minoriteterna är, eller vad de har för kultur, seder och bruk. Tanken med festivalen är att skapa en naturlig plattform där alla har chansen att möta och umgås med kulturer som har funnits i Sverige i århundraden.

Missa inte att boka in 5 Folk Festival i din kalender:

5 juli Kungsträdgården

19 juli Kungsträdgården

FRI ENTRÉ

Anders Ygeman och Alice Bah Kuhnke inledde sakrådet.

Ny plan mot rasism

I mitten av mars samlade regeringen till ett sakråd för att diskutera genomförandet av en ny plan mot rasism och hatbrott. Det var ett uppstartsmöte där man fokuserade på genomförandet av planen inom ramen för de strategiska områden som regeringen identifierat: mer kunskap, utbildning och forskning; förbättrad samordning och uppföljning; civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog; förstärkt förebyggande arbete på nätet; ett mer aktivt rättsväsende. Från Kulturdepartementets egna minnesanteckningar.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Behovet av inflytande i processerna rörande planens genomförande betonades av deltagarna. I samband med detta diskuterades förutsättningarna för Forum för levande historias ansvar för samordningen och uppföljningen av planen.

Deltagarna framförde att Sametinget och civilsamhället bör få vara delaktiga i genomförandet. Civilsamhället bör få ökade möjligheter att vara agendasettande och även få information om samordningsarbetet. Bristen på inflytande kan åtgärdas genom sakråd eller referensgrupper inom ramen för Forum för levande historias uppdrag, ansåg några deltagare. Bättre samordning och engagemang gentemot de nationella minoriteterna efterfrågades även av vissa deltagare.

Planen ansågs inte tillräckligt konkret av somliga deltagare och synpunkter framfördes om att det är svårt att diskutera uppföljning då det inte är klart vad som ska följas upp. Riktade insatser mot afrofobi efterlystes av en deltagare, samt

att så kallad jämlikhetsdata borde användas för att undersöka fler områden statistiskt utifrån grupptillhörighet. Deltagare efterfrågade även effektmätning av civilsamhällets insatser i skolan för att bättre kunna förstå vad som fungerar och vad som inte fungerar i arbetet mot rasism.

Flera deltagare lyfte att ett starkt och tydligt politiskt ledarskap behövs för att motverka rasism och hatbrott, samt att det är viktigt att myndigheter utifrån sina uppdrag tydligt markerar mot rasism och hatbrott. Behovet av att uppmärksamma rasism inom myndighetsvärlden lyftes fram av deltagarna, samt vikten av att myndigheters agerande inte bidrar till rasism. Utifrån detta perspektiv kritiserade även vissa deltagare den nyligen publicerade rapporten om Muslimska brödraskapet i Sverige som beställts av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

En deltagare föreslog att hatbrott borde ha en egen brottsrubricering för att öka antalet domar. Deltagare menade även att

straffbestämmelsen om hets mot folkgrupp och även planen borde omfatta personer med funktionsnedsättning. Deltagare tog även upp att djurplågeri av renar är att betrakta som ett uttryck för rasism mot samer och även som en form av hatbrott mot samer, men då detta har en låg straffsats utreds det oftast inte.

Deltagare ansåg att lagstiftningen och arbetet måste förstärkas för att säkra skyddet för människor som blir utsatta för hatbrott på nätet. Deltagare menade att stöd även behövs för människor som jobbar med eller för mångfald i offentligheten. Dessa har behov av ett nätverk för att träffas och utbyta erfarenheter, menade en deltagare.

Deltagare föreslog att polisen borde få kompetensutbildning och resurser för att arbeta mot hatbrott på nätet. Det bör också ställas krav på de aktörer som förmedlar plattformarna för sociala medier. Ett förslag från en deltagare var att en hatbrottsavgift skulle kunna tas från dessa plattformar när hatbrott sker, vilken kan användas för att bekämpa hatbrott. Tidskrifter som tillhandahåller plattformar som sprider hat bör inte ges presstöd, menade en deltagare.

Flera deltagare påpekade behovet av utbildning om rasism, dess olika former och kolonialism för politiker, myndigheter och i skolan. Deltagare föreslog att civilsamhället utifrån sin expertis bör utbilda myndigheter om rasism och anlitas i arbetet för att motverka hatbrott.

Behovet av att uppmärksamma minnesdagar lyftes också fram som en viktig fråga av en deltagare.

Sametinget framförde att myndigheten bör få delansvar för planens implementering, särskilt gällande utbildningssatsningar.

Deltagare framförde även att det borde finnas tydligare utbildning i mänskliga rättigheter för tjänstemän. Den utbildning som nu bedrivs av Uppsala Universitet kritiserades av en deltagare som menade att utbildningen har låg deltagarfrekvens.

Deltagare betonade vikten av att involvera representanter för särskilt utsatta grupper vid genomförandet av åtgärder mot rasism. Det framhölls även att det

var olyckligt att lyfta fram civilsamhället som ett eget område i den nationella planen, då en starkare betoning på civilsamhället inom alla områden hade varit bättre. Deltagare påpekade att ett projektbaserat arbete mot rasism är problematiskt

för att kunna upprätthålla ett långsiktigt arbete, liksom konkurrens om bidrag med partipolitiska föreningar. Deltagare menade även att ett utökat basanslag krävs för att civilsamhället ska kunna informera om hatbrott

Vissa deltagare påpekade att sakrådet inte varit tillräckligt konkret och att man inte bör prata om rasism utan att prata om enskilda former av rasism. Andra deltagare menade dock att inkluderingen av många olika grupper i planen var positivt.

Bulgariska lyfter romskan på Island

Sofiya Zahova är 38 år och kommer från Sofia i Bulgarien. Men sedan ett par månader tillbaka är hon verksam på Vigdís Finnbogadóttir Institute of Foreign Languages vid universitetet i Reykjavík. Hon har en PhD i etnologi och hon pratar flytande romska.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Radio Romano

Sofiya var nyligen i Sverige för att samla in romsk litteratur och besökte många institutioner, bland andra Radio Romano och É Romani Glinda som delade med sig av romsk litteratur skriven av eller med romer.

Sofiya är inte rom, men hon talar flytande romska på kelderáš.

– Jag lärde mig tala romska av mina vänner, särskilt tre goda vänner, Lily Kovačeva, Mihail Geogiev och Mozes Heinschink.

Sedan sekelskiftet har det publicerats många böcker på romska. Mellan åren 2003 och 2008 arbetade Sofiya för en organisation som stödjer utgivandet av romsk litteratur.

– Så jag tänkte att jag nog borde lära mig språket. Jag lärde mig hemma hos Lily och Mihail. Jag började också läsa romska böcker och jag tog till mig grammatiken.

När Sofiya tog sin PhD reste hon runt på Balkan och när hon mötte romer talade hon med dem på romska.

– Jag har alltid varit intresserad av språket och dess användning, hur det relaterar till identitet. Kelderášalare till exempel relaterar till varandra var de än träffas i världen.

Sofiyas doktorsavhandling ”National Identity in Monte Negro” handlar bland annat om romer i Monte Negro. Hon har även gett ut två böcker, en om Monte Negro som är utgiven på bulgariska och en historia över romsk litteratur.

– Det är en generell överblick där jag inte strikt har listat publicerad litteratur, utan jag har anlagt en bredare syn på området och bryr mig inte om vilken genre det är.

Istället vill hon att man ska dela in det som publicerats i olika perioder.

– Den första perioden är fram till Andra världskriget. De flesta av de första böckerna var översättningar av bibeln. Efter Andra världskriget skedde en nationell utveckling i olika länder fram till 70-talet. Därifrån och framåt startade den romska rörelsen och behovet av romsk litteratur blev allt starkare.

Den sista perioden menar hon är från 90-talet fram till idag.

– Det är den internationella perioden. Nu har många av de romska författarna lärt känna varandra och de arbetar på en internationell arena. Men de flesta romska författare är mer än bara författare. De är utbildare, talare, aktivister, publicister och så vidare. I narrativen kan vi se detta.

Det har nu gått över ett år sedan hon flyttade till Reykjavík. Hur funkar det?

– Island stödjer idén om minoritetsspråk i världen. De har flest författare och förläggare per capita i världen. Jag var där några gånger innan jag flyttade dit och gillade vad jag såg.

Som nämnts finns på universitetet ett institut för främmande språk och Sofiya föreslog för dem en ny forskning om romska språk i det nya center som ska öppnas i år och de nappade.

– Jag har fått stöd från den isländska forskningsfonden och om allt går som planerat kommer jag vara på Island i två år till. Jag kommer att ta fram en databas för romsk litteratur på alla språk. Jag kommer också att publicera en bok om romsk litteratur under min tid på Island.

Niclas Carlsson,
John Stauffer,
Adam Szoppe,
Charlotta Szoppe
och Robert Hårdh.

11 romer stämmer staten

För ett par år sedan stämde två romska familjer staten för det olagliga spaningsregister Skånepolisens upprättat där drygt 4700 romer ingår i ett jättelikt släkträd. Under två dagar i juni förra året fick parterna i målet förhöra vittnen och plädера för sin sak. Tingsrätten dömde i romernas favör och enligt domen var det ett etniskt register och staten skulle ersätta de elva romerna med 30 000 var. Men staten, genom JK, överklagade domen, främst för att man tyckte att ersättningen var för hög. I mars i år tog Svea hovrätt upp målet.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Liksom i Tingsrätten var det Civil Rights Defenders som var romernas ombud i Svea hovrätt. Staten företrädde den här gången av JK själv, Anna Skarhed. Hon inledde.

– Vi har fått fram att det inte handlar om ett stort antal filer och det är inte bara ett släkträd utan det finns flera startpunkter. Storleken på registret är inte anmärkningsvärt, det är inte ovanligt med så här många namn i ett spaningsregister. Staten kan inte visa att alla namn var nödvändiga,

Men, menar hon, alla i registret har en koppling eller ett släktskap till de romer i Staffanstorp utredningen först handlade om.

– Det står i ett yttrande vi har fått från

Skånepolisens den 15 juni 2016.

De romer som var på plats i domstolen skruvade på sig och log på ett avvisande sätt.

Civil Rights Defenders företrädde av Niclas Carlsson och John Stauffer. Niclas inflikade.

– Intressant. Den andra anknytningen ni gör är släktskap. Men det måste finnas gränser för hur långt man kan gå i sökandet efter släktskap innan det tappar relevans.

Till slut är vi ju alla släkt med varandra.

JK försvarade sig.

– Varför just dessa människor är med i registret vet inte staten, men staten gör gällande att det inte är fel att dessa män-

niskor hamnade i Skånepolisens register. Det olagliga är att det inte har gallrats i registret.

Niclas Carlsson invände.

– Det kan inte ha gått till så att polisen har fått in ett spaningsuppslag och sedan gjort sökningar.

Det finns inga kopplingar alls mellan de elva som stämt staten och de ursprungliga romerna från Staffanstorp.

John Stauffer, chefsjurist på Civil Rights Defenders, fortsatte.

– Det här målet handlar om rätten till personlig integritet och om en särbehandling av romer som grupp. De kändande har blivit registrerade på grund av sin etniska tillhörighet. Så vad är en rimlig ersättning för en kränkning av detta slag?

Han menar att deras och statens syn skiljer sig i synen på vad för slags registrering det handlar om.

– Det saknas relevanta skäl för namnsamlingen. Det är ett register med romer eller människor med anknytning till romer.

Han menar att redan namnet på registret signalerar vad det handlar om.

– Staten har försökt övertyga att namnet "Kringresande" inte har någon romsk

koppling utan enbart handlar om mobil brottslighet. Men polisen själva sa först att det var ett register över romer eller de som hade koppling till romer. Polisen såg det här som ett register över romska släkter.

John Stauffer lyfter JKs påstående att registret inte var så stort.

– Men registret samlar en mycket stor del av den romska befolkningen i landet. Alla är inte alls släkt med varandra. Det finns många olika släkter i registret. De har ingen koppling alls till varandra. Det är den etniska tillhörigheten som utgör grunden för registreringen.

Niclas Carlsson inflikar att alla som finns i registret hamnade där sommaren 2011.

– När det kommer in ett spaningstips och någon gör en sökning på den personen så borde det, om det är många sökningar, komma in svenska släktingar och vänner. Men så är det inte. Någon har manuellt sett till att det bara är romer i registret.

När det gäller släktskapet, menar han, håller det inte.

– Det man kan säga är alla i registret tillhör samma folkgrupp, men sådana är det ju förbjudet att registrera.

Staten menar att det inte är ett etniskt register för att det inte står rom vid varje namn.

– Men istället har man döpt mappen till Kringresande.

John Stauffer påpekar att registreringen strider mot regeringsformen i de delar som handlar om den personliga integriteten.

– Det polisen har gjort är ett stort avsteg från det som står i regeringsformen. Etnisk tillhörighet ska inte leda till särskild behandling av polisen. Registret har inte, tvärt emot vad staten säger, något lagstöd. Staten måste med enfaset erkänna att man har gjort fel, men så har inte skett. Det otydliga erkännande som har kommit har skett under galgen.

John Stauffer menar att den kränkning romerna utsatts för är allvarlig och motiverar en hög ersättning från staten.

– Att som staten påstår att det är något känslomässigt att tillhöra den romska

Fakta

Det var på hösten 2013 som nyheten om Skånepolisen register över 4741 romer briserade som en kall vind från trettioalet. Men när alla tillsynsmyndigheter sagt sitt handlade det bara om tekniska fel i själva registerhanteringen. Något som JK såg allvarligt på och bestämde att ersättning på 5000 kronor skulle utgå till de som felaktigt registrerats. Men varken Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, SIN, Datainspektionen, DI, Justitieombudsmannen, JO, Mats Åhlund, överåklagare vid Riksenheten för polismål eller Justitiekanslern, JK, kom fram till att registreringen skett på etniska grunder, trots det uppenbara: ett enormt släkträd med romska familjer hade upprättats utan anknytning till brott.

historien med all dess diskriminering är att förminska deras historiska kränkning de utsatts för. Kränkningen som registret har medfört har lett till oro, turbulens i livet och problem med arbetet. För de käre är statens överklagan upprörande. Istället argumenterar staten att diskriminering är ok. Kringresanderegistret är ett etniskt register.

John Stauffer menar att genom Tingsrättens dom såddes ett frö om att upprättelse skulle ske.

– De förstod romernas situation.

Dags för JKs slutplädering.

– Vi sitter här för att polisen i Skåne gjort fel, men enligt vår uppfattning är uppgiftsinsamlingen ett led i polisens dagliga arbete med att samla in information som inte alltid handlar om brott. Statens avsikt är inte att sänka ersättningen utan att visa på vilken grund den ska utgå.

Anna Skarhed tillstår att det inte är tillåtet att registrera någon för att de är romer, men menar att så har inte skett.

– Åklagarmyndigheten säger att dessa människor inte enbart har registrerats på etnisk grund. Dock riktar både SIN, JO och Åklagarämbetet stark kritik mot registret, men de menar alla att det inte enbart är ett etniskt register. Hanteringen av registret har varit bristfällig, men inte anmärkningsvärt. Det är inte olagligt att registrera döda och att det var så många romer med i registret har med polisens arbetssätt att göra. Alla är inte släkt, men de har tillkommit efter olika uppslag.

Staten delar inte Tingsrättens inställning. JK menar att de bedömningar som SIN, JO och Åklagarmyndigheten gjort måste gälla.

– I registret finns inga anteckningar om etnisk tillhörighet utom namnet Kringresande som vi fortfarande inte ser som en beteckning på romer utan enbart har betydelsen mobil brottslighet. Det har inte skett några överträdelser av regeringsformen, alltså kan ingen ersättning utkrävas på den grunden. Staten bestrider också att registret är i strid med polisdatalagen enligt Europakonventionen, men vi erkänner att staten brutit mot paragraf 8 och 14 i Europakonventionen som handlar om rätten till privatliv.

JK menar att trots formella brister har registret stöd i de lagar som avses i Europakonventionen och polisdatalagen eftersom det skett inom polisens dagliga arbete.

– Trots att vi inte vet varför dess elva personer finns med i registret har bara polisen gjort sitt arbete. Åsidosättandet av de käreas privatliv är dock en kränkning. Men samtliga som ansökt har redan fått femtusen kronor för det. Om Hovrätten tillmäter de käre mer ersättning vill staten att den sänks.

Hon menar att i Sverige hamnar belopp i denna typ av mål betydligt lägre än i EU. Det finns ingen praxis.

– Jag hoppas vi kan gå vidare efter detta, men ersättning ska inte utgå för att det handlar om ett etniskt register. Det handlar bara om vanligt polisarbete.

John Stauffer, Fred Taikon och Adam Szoppe.

En vinnande dom!

Den 28 april kom så domen. Det var många som samlats på Civil Rights Defenders kontor i en av skraporna vid Sergels torg. Domen skulle släppas klockan 11 på förmiddagen och stämningen var tät och förväntansfull. John Stauffer, chefsjurist på CRD hade sin laptop öppen på bordet medan klockan tickade allt närmare. På plats var även Fred Taikon och Adam Szoppe, två av de elva romer som stämt staten.

Plötsligt får John Stauffer en fokuserad blick riktad mot skärmen på sin dator.

Domen har kommit.

– Hovrätten fastställer Tingsrättens dom!

Ett jubel utbryter och en och annan glädjetår faller. Både SVT och DN är på plats och det blir många intervjuer.

Hovrätten fastställer tingsrättens dom om att elva personer i det så kallade romregistret ska beviljas skadestånd på vardera 30 000 kronor. Svenska staten, som hade valt att överklaga tingsrättens dom,

fick alltså avslag i högre instans. JK som företrätt staten i målet och som överklagade domen menar att det mest var för att ta reda på hur rättsläget såg ut.

– Det fanns ett behov att få en mer klargörande dom och jag uppfattar att vi nu har fått ett klart besked, säger Justitiekansler Anna Skarhed. Vi har fått en dom som ger bra och klara besked så jag är nöjd med att hovrätten uppfattar det på det här sättet, säger hon.

John Stauffer berättar att hans klienter är mycket lättade.

– Det här är en historisk och väldigt viktig dom, för våra klienter, för de över 4700 personerna i registret, för alla romer och för samhället i stort. Hovrätten har förstått och tydliggjort problematiken; nu är det polisens och andra myndigheters ansvar att aktivt arbeta för att diskriminering och etnisk profilering av romer och andra etniska minoriteter inte förekommer i verksamheten, säger John Stauffer, chefsjurist på Civil Rights Defenders.

Några citat ur domen:

Hovrätten kan till en början konstatera att det är ostridigt att Kringresanderegistret till en klart övervägande del har innehållit personer med romskt ursprung eller personer ingifta i en romsk familj. Ordet kringresande är också en term som historiskt har använts för att beteckna romer. [...] Enligt hovrätten har motparterna sammantaget visat på omständigheter som i vart fall ger anledning att anta att deras personuppgifter funnits med i Kringresanderegistret enbart på grund av deras etniska ursprung [...]. Frågan blir därför om Staten har visat att behandlingen inte har berott på enbart etnicitet.

Noterbart är att Staten inte har åberopat någon direkt bevisning i denna del, vare sig skriftlig i form av t.ex. underrättelseuppslag, utredning om släktförhållanden eller muntlig bevisning. Som framgått har Staten inte heller kunnat svara på frågan varför motparterna har funnits med i Kringresanderegistret.

Nu återstår det att se om JK slår fast att alla de som var med i Kringresanderegistret har rätt till 30 000 kronor istället för de 5 000 som de beslutat om.

– Det skulle möjligen vara en fråga i så fall som JK ska föra till Högsta domstolen, säger Anna Skarhed till DN.

Om JK väljer att låta den lägre summan på 5 000 kronor gälla kan det innebära nya stämningar av staten. I bägge fallen kan det bli kostsamt för staten.

– Vi arbetar för att alla som utsatts för etnisk registrering ska få rätt till den högre ersättningen, säger John Stauffer.

Valfridsson vill ha tiggeriförbud

Den tidigare svenska samordnaren för utsatta EU-medborgare, Martin Valfridsson, har helt svängt i frågan om ett tiggeriförbud i Sverige. Nu vill han se över möjligheterna att helt förbjuda tiggeriet. Efter att ha sett Norska NRK:s program om en kartläggning av ett större nätverk av tiggeri och prostitution i Bergen ändrade han sig.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

NRK:s granskning av det organiserade tiggeriet i Bergen har pågått sedan 2015 och visar ett finmaskigt nätverk på omkring 140 personer. De som finns högst upp i hierarkin lever gott på att tvinga rumänska medborgare till prostitution, tiggeri och stölder i norska Bergen.

Martin Valfridsson var tidigare Sveriges nationella samordnare för utsatta EU-medborgare. Då motsatte han sig ett tiggeriförbud, men nu har han ändrat sig.

– Nu har det gått över ett år sedan jag lämnade min rapport och tyvärr, jag har bytt fot. Det finns så hög grad av utnyttjade, vi kan inte stillatigande se på när det här händer, säger Martin Valfridsson till SR:s Studio Ett.

När Martin Valfridssons rapport, "Framtid sökes", överlämnades till barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér i början av 2016 var slutsatserna att polisen behövde göra mer för att stoppa EU-migranternas bosättningar och att allmänheten skulle sluta skänka pengar till de som tiggde och istället ge pengar till de organisationer som arbetade med att hjälpa romerna på plats i Rumänien och Bulgarien.

Nu tycker Martin Valfridsson att ett nationellt tiggeriförbud ska utredas för att få bort vad han kallar framväxande parallellsamhällen.

– Som vi pratar om så finns det grov kriminalitet i närheten av de här utsatta. Genom att förbjuda tiggeriet tror jag att man får betydligt bättre redskap från svensk sida att kunna komma åt detta, säger han.

I Studio Ett berättar Martin Valfridsson att det norska nätverket liknar vad han sett i Sverige under sin tid som nationell samordnare. Han betonar att han vill se ett förbud främst för att göra det möjligt att

skydda de som utnyttjas. Det är ett mycket märkligt uttalande. Om han nu har upptäckt kriminalitet av den här digniteten i Sverige, varför har han inte polisanmält detta. Eller handlar det bara om att göra en poäng av att stärka sin position.

– Det är farligt att tro att det är så här överallt, för det är det inte. Men man måste kunna uppmärksamma att det faktiskt förekommer väldigt stor och grym utnyttjandegrad av väldigt utsatta personer, säger han.

Vad man rent konkret kan göra för att hjälpa dessa fattiga EU-medborgare framgår inte av den här intervjun, mer än det som sades för ett år sedan – ingen hjälp i Sverige, bara på plats i hemlandet.

Thomas Hammarberg, Europarådets före detta kommissionär för mänskliga rättigheter, håller inte med om att kriminalisering är rätt väg att gå.

– Det är ett oerhört steg. Det är ett principställningstagande som jag menar är ett dramatiskt avsteg från vår syn på mänskliga rättigheter, säger han i Aktuellt i en diskussion med Valfridsson.

Han menar att ett tiggeriförbud skulle före med sig allvarliga följor för de utsatta människor som tigger.

– De skulle stigmatiseras, här och i

hemländerna, Rumänien och Bulgarien. Det handlar om människor som är så illa utsatta redan från början, som gått igenom så mycket genom historien – Förintelsen, slaveriet i Rumänien. Att vi ytterligare skulle utsätta den här gruppen som redan utsatts för så mycket diskriminering, det är för mig en väldigt främmande tanke. Det är dessutom ineffektivt.

Valfridsson håller inte med utan vidhåller sin syn.

– Vi håller på att skapa parallellsamhällen där människor lever helt utanför vårt välfärdssystem, utan laglig möjlighet till försörjning. Vi ser föräldrar lämna sina barn för att komma till Sverige. Jag anser att vi måste göra någonting.

På frågan om det inte är ovärdigt det sätt som dessa fattiga lever på svarar Thomas Hammarberg.

– Det ovärdiga är den behandling som de utsätts för, det som har pressat dem in i att tigga. Vi ska inte fokusera på människorna, vi ska fokusera på orsakerna till att de kommer hit, orsakerna till att de får så illa i hemländerna, säger han.

Han får medhåll av Martin Valfridsson.

– Det är vi rörande överens om. Vi måste bli bättre på att bekämpa utsattheten och fattigdomen för de här grupperna, ge dem jobb i Sverige eller bekämpa fattigdomen i hemländerna. Men samtidigt ska man se att Sverige fram till 1982 hade ett nationellt tiggeriförbud. Vi lever just nu i en historisk parentes. Många av våra andra grannländer, till exempel Danmark, har tiggeriförbud.

Thomas Hammarberg och Martin Valfridsson.

Steffen Werther, Madeleine Hurd,
Matthew Kott och Andrej Kotljarchuk

Ny forskning om romer under Andra världskriget

I mitten av april arrangerades ett öppet seminarium i arrangemang av en forskargrupp inom Östersjöstiftelsens projekt "Police, Experts and Race: Handling the 'Gypsy Plague' in Denmark, Sweden and Latvia, 1930-1945" och Samtidshistoriska institutet vid Södertörns högskola.

Text och foto: Bengt O Björklund

Projektets forskning fokuserar på kunskapsproduktionen kring romer under 1940-talet.

– Vi vill veta hur kunskap produceras och vi börjar med den internationella expertdiskursen som producerades under mellankrigstiden. Hur påverkade denna diskurs, och hur påverkades den i sin tur, av den "kunskap" om romer som skapades av institutioner i olika länder, den samlade kunskapen av självutnämnda experter inom polis, sjukhus, fängelser, socialvård, institutioner för social- och rashygien? Undrar Madeleine Hurd, projektledaren och docent i historia vid Södertörns högskola.

De tre forskarna Andrej Kotljarchuk, docent i historia, Matthew Kott, fil dr och projektforskare samt Steffen Werther, fil dr, projektforskare, gör nedslag i tre länder: Danmark, Sverige och Lettland.

– Vi är särskilt intresserade av åren 1940-1945, då nazisterna behärskade Östersjön. Danmark och Lettland ockuperades, om än under mycket olika villkor; Sverige var neutralt. Trots detta fanns paralleller mellan experters och staters definition och behandling av romer. Existerade en självständig, institutionsbaserad kunskapsproduktion, legitimerad genom internationell diskurs, som överlevde både kriget – och efterkrigstiden? De flesta institutioner som producerade kunskap kring 1940-talets "problemgrupper" existerar idag, och minst en har fortsatt att föra register över just romer. Samtidigt har tillkomsten av fattiga EU-migranter blottat fortsatt antiziganism i både samhälle och institutioner, säger Madeleine Hurd.

Socialstyrelse och polis arbetade för att hitta problem som måste åtgärdas, som definierade vilken grupp man skulle

fokusera på. I Danmark var det Socialstyrelsen som hittade de man tyckte kostade för mycket, som reste för mycket och var lite för mörka i huden. I Sverige var det polisen, förklarar Madeleine Hurd.

– Det mesta av kunskapsproduktionen av romer är antiziganistisk, avslutar hon.

Andrej Kotljarchuk berättar att registrering av romer har pågått länge. Han tog upp skandalen med Skånepolisens register och nämnde att svenska regeringen så sent som 1942 bestämde att en inventering av landets "zigenare" och "tattare" skulle göras.

– I samband med registreringen gjordes ett antal rasbiologiska och antropologiska undersökningar av resandefolket på uppdrag av socialstyrelsen. Polis och Rasbiologiska institutet spelade en avgörande roll i detta, förklarar Andrej.

Och trots att romer bara utgjorde 0.01 procent av befolkningen, 453 personer enligt polisens register 1943, skrevs det mängder av artiklar om dem. De flesta mycket negativa och antiziganistiska.

– Den 25 september 1942 började Socialstyrelsen, på uppdrag av regeringen att förbereda "zigenar- och tatarin-

ventering” för den ”definitiva lösningen av problemet” som det står.

Han citerar: ”De befolkningsselement som benämns zigenare och tattare utgör ett samhällsproblem vilket man i vårt land haft att kämpa i drygt fyra sekler. Deras brist på att anpassa sig i det svenska rättssamhället såsom vagabonderande och parasitär.”

Så kunde svenska myndigheter skriva för nästan 75 år sedan.

Steffen Werther forskar kring romernas situation i Danmark mellan åren 1934 – 1944. Han nämner att romer först kom till Danmark på 1500-talet och de att de var oönskade och fredlösa.

– Under 1800-talet kommer det en del romer från Tyskland, men ”Fremmedloven” 1875 förbjöd romer att komma in i landet fram till 1950-talet. Under det tidiga 1900-talet utvisas många romer, bland annat till Sverige. 1920 fanns det 600 – 800 romer i

Danmark. Idag finns det mellan 10 och 15 000.

Rockefeller pumpade in mycket pengar till den genetiska forskningen i Danmark via Rockefellerfonden. Institut för arvebiologi och eugenik (rashygien) vid Köpenhamns universitet stod som mottagare.

Matthew Kott talar om hur romerna även i Lettland anlände runt 1500-talet och fortsätter sedan att tala om romernas situation i landet under kriget.

– Ungefär hälften av romerna i Lettland, cirka två tusen, mördades av nazisterna. Till skillnad mot de två andra länderna var lettiska myndigheter under tysk kontroll under kriget, men på lokal nivå behövde man lettisk personal

90 % av judarna i Lettland dog under kriget.

– Det såg säkerhetspolisen till. När det gäller romerna var det ordningspolisen som fullföljde Tysklands begäran. 1943

kommer det tre olika order ifrån Tyskland om att samla ihop romerna. I vissa städer gick det lättare, andra vägrade.

I hamnstaden Liepaja hade man i de tre polisdistrikten detaljerade register över den romska befolkningen.

– Registreringen var mycket detaljerad med all möjlig information som måste ha tagit lång tid att samla in.

Den lettiska polisen i allmänhet vid den här tiden såg romer som kriminella. Matthew berättar om en polischef som i en artikel beskrev romer som opålitliga och kriminella. Han berättar att en bok om hur man bekämpar zigenarna blev översatt till lettiska 1925. Men redan 1891 klagade en polischef i Riga på ”zigenarnas tjuvaktighet”.

– Så diskursen inom polisen är inte alls ny. När all information sedan kom från nazityskland förstärktes deras syn på romer och gjorde det lätt för dem att begå folkmord.

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och Bengt O Björklund.

Helene Löwgren och Emilia Huszco.

Uppsala – en utvecklingskommun

Emilia Huszco och Helene Löwgren arbetar bägge för romsk inkludering i Uppsala, en av de fem utvecklingskommuner som fortsätter det arbete som pilotkommunerna inledde. Vi träffade dem en dag i början av april för att ta tempen på engagemanget.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Så hur kom det sig att just Uppsala blev en av de fem Utvecklingskommunerna? Hur började det?

– Uppsala kommun har ju tidigare haft två stora romska arbetsmarknadsprojekt, Romano Zor! och Romané Buča. Innan Romané Buča projektet tog slut diskuterade vi med våra politiker hur vi skulle kunna fortsätta arbeta med romsk inkludering i Uppsala och ta till vara på erfarenheterna av projektet. När projektet avslutades i juni 2014 anställdes en romsk brobyggare, Emilia Huczko, och en samordnare, jag, säger Helene Löwgren.

Emilia började i augusti samma år den tvååriga romska brobyggarutbildningen på Södertörns Högskola.

Helene berättar att hon och Emilia har jobbat tätt ihop sedan tiden i Romané Buča som startade 2012 och avslutades i augusti 2014. Modellen, att arbeta tätt

ihop, rom och icke-rom, fortsätter.

– När utlysningen om att bli utvecklingskommun för romsk inkludering kom förra året fattade kommunstyrelsen i Uppsala beslut om att ansöka och man sade att om vi blev en utvecklingskommun skulle arbetet samordnas av socialnämnden som vi tillhör. Men innan dess hade vi ett samråd med romerna i Uppsala.

Emilia berättar om samrådet med romerna i mars förra året.

– Där berättade jag om tanken på att Uppsala skulle kunna bli en utvecklingskommun och frågade dem om det var vad de ville. Och det ville de. När Uppsala sedan blev en utvecklingskommun genomförde vi en workshop tillsammans med representanter från flera olika romska grupper utifrån de områden som vi valt att inledningsvis arbeta med; civilsamhällets organisering/delaktighet

och inflytande, skola, arbetsmarknad och socialtjänst.

Helene inflikar att det var de områden som hade tagits upp i ansökan om att bli en utvecklingskommun för romsk inkludering.

Emilia berättar om Café Romano.

– Där involverar vi romerna hela tiden och ber om tips och förslag på vad som kan göras. Det är en pågående diskussion som tas upp en gång i månaden.

I Uppsala pågår ett arbete med att stärka målgruppen och man är på väg att skapa en referensgrupp.

– Efter workshopen med målgruppen genomförde vi en workshop med tjänstepersoner från kultur-, social-, arbetsmarknad- samt utbildningsförvaltning och kommunledningskontoret. Där pratades det mycket om diskriminering, om att många döljer sitt romska ursprung, om bristen på tillit och förtroende.

De bägge workshopen var grunden för det fortsatta arbetet med att ta fram en aktivitetsplan i arbetet som utvecklingskommun.

– Vi vill att de som arbetar inom kommunen ska ha en större kunskap om romsk historia, romernas livssituation och utsatthet, säger Helene. Syftet med aktivitetsplanen är att säkerställa att arbetet med romsk inkludering lever vidare även efter tiden som utvecklingskommun. Att romsk inkludering blir en naturlig del av kommunens arbete.

Emilia understryker vikten av de två tidigare projekten hon varit med i.

– Det arbetet har gett mig mycket och det har lett till förändringar som vi har tagit med oss in i det fortsatta arbetet med romsk inkludering. Numera tar till exempel handläggarna på socialtjänsten själva kontakt med mig för att få mer kunskap om romer.

Men förändring tar tid och det är ett långsiktigt arbete.

– Attityden i synen på socialtjänsten har börjat ändras, men det går långsamt, säger Emilia.

Helene understryker att det krävs ett stort tålamod.

– Det har hänt mycket positivt, samtidigt som jag önskar att vi kommit ännu

längre, säger hon med eftertryck.

Organisatoriskt tillhör vi den strategiska avdelningen inom socialförvaltningen, som har det samordnande ansvaret för hela kommunens arbete med romsk inkludering. Arbetet med romsk inkludering finns med i socialnämndens- och socialförvaltningens verksamhetsplaner. Vilket är viktigt, med tanke på uppföljningar och det långsiktiga arbetet. Vi arbetar dock kommunövergripande med detta oerhört viktiga arbete!

Emilia berättar vad som kan komma

fram i samtal med romerna i kommunen.

– Flera romer har uttryckt en önskan om en större gemensam förening. En plattform för alla romer i kommunen.

Helene berättar om olika samarbetspartners som de har.

– Vi har till exempel inlett samverkan med Uppsala Läns Bildningsförbund (ULB) som fått bidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor för att stärka det romska civilsamhället och mycket spännande är på gång där!

ULB håller på att rekrytera en projektledare med romsk språk- och kulturkompetens i detta arbete. Vi har också kontakt med olika MR-organisationer för att stärka gruppen. Man har också tagit intryck av Erland Kaldaras arbete i Malmö för att förbättra romers hälsa.

Två gånger i veckan har Emilia en öppen mottagning med samhällsvägledning, både bokade och obokade besök.

– Då kan jag till exempel hjälpa till med att läsa och förklara brev från myndigheter.

Historielärare struntar i minoriteternas historia

298 historielärare runt om i Sverige fick en enkät med frågor om undervisningen om de nationella minoriteternas historia i årskurserna 7-9. 63 procent av lärarna svarade. Granskningen har gjorts av Sveriges Radios minoritetsredaktioner och 12 av P4:s lokala kanaler.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Kristian Pohl/ Regeringskansliet

Alla skolelever i Sverige ska enligt läroplanen få lära sig de fem nationella minoriteternas historia. Men trots det struntar många högstadielärare i undervisningen, visar en granskning som Sveriges Radio nyligen har gjort.

Att ge historiska perspektiv på judarnas, romernas, sverigefinnarnas, tornedalingarnas och samernas situation i Sverige är en obligatorisk del av historieundervisningen på högstadiet, enligt läroplanen.

Anledningar till varför man struntar i att undervisa om de nationella minoriteternas historia är enligt de lärare som svarade på enkäten till exempel bristande egna kunskaper om ämnet och att området inte prioriterats.

"Min egen kunskap är undermålig. Det ingick inte i utbildningen och jag har inte erbjudits någon fortbildning. Läroböckerna tar inte heller upp det", säger en av lärarna Sveriges Radio.

Samernas historia får enligt enkätsvarerna mest uppmärksamhet i undervisningen och minst fokus får tornedalingarnas och sverigefinnarnas historia.

Flera av lärarna uppger att de inte

undervisar alls om de nationella minoriteternas historia och mindre än hälften av dem som svarade på enkäten säger att de undervisar om alla de fem gruppernas historia.

Radio Romano frågade Gustav Fridolin (mp) hur han såg på resultatet.

– Det är oroande resultat som man har fått fram. Jag hade nog hoppats att vi kommit längre. Vi ger en hel del stöd för att lärare ska ha verktyg för att kunna undervisa om de nationella minoriteternas historia. Det är också vår historia.

Han menar att vår historia formar vår bild av hur samhället ser ut idag och har vi inte med oss historien om hur Sverige har fungerat, om den politik som Sverige har drivit gentemot de nationella minoriteterna, då kan det vara svårt att förstå de konflikter som finns idag. Det är oerhört viktigt i arbetet mot rasism, att man som elev får med sig grunden av hur svensk politik faktiskt har sett ut.

Gustav Fridolin tog även upp problemet med att Sverige konstant får kritik från Europarådet.

– Jag är ganska provocerad över att vi har fått den här kritiken under så många

år och att ingen tidigare regering tycks ha agerat för att vi faktiskt ska möta de internationella förpliktelser som Sverige faktiskt har. Det är ett stort problem för de barn som drabbas, i det här fallet alla barn som inte får med sig de kunskaper om Sverige som man ska få med sig. Men det är också ett stort problem för respekten för internationella konventioner. Sverige får kritik år efter år men agerar inte. Det är en av anledningarna till att jag strax före jul såg till att beställa fram ny lagstiftning som gör att vi kan möta en del av den kritik vi fått.

Han menar att Sverige är ett land med en gemensam historia.

– Det har man ansvar för som lärare oavsett var i landet man undervisar.

Katarina Hedberg, Marie Linder, Maureen Hopper och Edna Eriksson.

FN:s dag mot rasism

På FN:s dag mot rasism den 21 mars i år bjöd Svenska FN-förbundet in till ett seminarium om det svenska civilsamhällets arbete för att främja inkludering och likabehandling. På plats i Kungliga Myntkabinettet i Stockholm fanns representanter från Polisen, Scouterna, Hyresgästföreningen, Cinemafrika, Blankspot, Internationella Juristkommissionen och Fryshuset.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Om hatbrott och utanförskap handlade första passet. Aleksander Gabelic, ordförande i FN-förbundet, inledde med att berätta om tillkomsten av själva dagen.

– Upprinnelsen är Sharpevillemassakern i Sydafrika 1960. Då bestämde FN att man skulle ha en dag som uppmärksammade rasism.

Moderator för dagen var journalisten Edna Eriksson.

Bredvid sig hade Aleksander chefen för Stockholmspolisens hatbrottsgrupp, Daniel Godman.

– Hatbrott är något som är tydligt vinklat mot FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, sade Daniel.

Han berättade lite om hur man definierar hatbrott och vilket lagstöd man har

att kunna fälla de som bryter mot lagen.

– Hatbrott är, till skillnad mot mobbning, ett brott.

Edna menar att det i detta sammanhang är viktigt att man vet vad som är ett hatbrott och vart man ska vända sig.

– Situationen för romer och samer är viktiga i detta sammanhang, inflikade Aleksander. Vi från FN-förbundet understryker den kritik Sverige får från FN i dessa frågor.

Daniel Godman menar att svensk lagstiftning är bra, men att den inte används fullt ut. 6000 anmälningar om hatbrott gjordes förra året.

– Vi är en uttryckande enhet. Vi kan inte döma. Trots att vi har en bra lagstiftning leder det inte till många fällande

domar. Vi måste kanske sätta press på domstolarna att använda de verktyg som de har i lagstiftningen.

Aleksander Gabelic höll med och tillade.

– Lagstiftarna måste kanske bli tydligare i sina krav på hur lagarna ska användas. Det låga antalet fällande domar när det gäller hatbrott gör att tilltron till rättsväsendet minskar och anmälningsgraden sjunker. Åklagare och domare borde kunna utbildas i hatbrottsproblematiken.

Endast 2-3 procent av alla hatbrottsanmälningar leder till fällande domar.

– Men vi får inte glömma att grundbrottet är mycket lättare att lagföra än själva hatbrottsdelen. Om någon slår dig på käften och säger jävla zigenardjäväl är det lättare att åtala själva misshandeln. Vi kanske skulle ha speciella åklagare och domare för hatbrottsmål, sade Daniel.

Aleksander instämmer helt.

– Specialdomstolar och specialåklagare är en mycket bra idé. Hatbrott borde ha en mycket tydligare prioritering. Det är också viktigt att det döms på ett lika sätt i hela landet.

Katarina Hedberg är generalsekreterare för Scouterna i Sverige.

– Vi har en vision. Vi är till för att barn och unga ska kunna göra världen bättre. Vi har 50 000 barn och 20 000 ledare i vår organisation. Vi är 65 miljoner i hela världen och vi ökar. Vi har två världsorganisationer, en för tjejer och unga kvinnor och en för alla.

Katarina berättar att vissa scoutkårer är knutna till nykterhetsrörelsen, andra till olika kyrkor. Hon berättade om en ny strategi.

– 2025 ska vi spegla det svenska samhället. Mångfald och integration innebär att vi välkomnar alla. Sedan 2015 välkomnar vi de nyanlända barnen. V

Många av de nyanlända barnen har varit scouter i hemlandet.

– Som i Syrien där man hade en mycket stor scoutrörelse.

Marie Linder är ordförande i Hyresgästföreningen.

– Vi förhandlar för cirka tre miljoner hyresgäster. Nu jobbar vi med att förändra vårt arbete. Vi ska ta större plats, till exempel vill vi vara med i stadsplaneringen. Vi har tagit fram en ny värdegrund där vi tydligt tar avstånd från all diskriminering. Vi måste vara tydliga.

Marie menar att det är viktigt att man inte ställer grupp emot grupp.

– Man kan inte ställa de nyanlända mot våra ungdomar till exempel.

Maureen Hoppers är MR-aktivist och sitter i Cinemafricas styrelse. På Axfoundation arbetar Maureen med särskilt fokus på integration och mångfald.

– Vi har funnits i 22 år och 2020 ska vi spegla det svenska samhället med 20 procent utlandsfödda.

På Axfoundation arbetar hon även inom det nationella initiativet ÖppnaDörren, som har möten som mål.

– Vi startade 2015 för att hjälpa nyanlända att möta etablerade svenskar. Sjuttiotre procent av de nyanlända säger att bristen på kontakter är det största problemet.

”Tillsammans för Sverige” är en verksamhet med inriktning på interreligiös vägledning och utbildning bland unga i syfte att motverka främlingsfientlighet, rasism och extremism. Det är Fryshuset i Stockholm som står bakom verksamheten.

– Vi har arbetat med mångfald och

inkludering i trettio år. Vi jobbar med alla former av extremism, berättar Anna Lekvall från Fryshuset.

Iman Djelloul berättar om verksamheten.

– Det är ett nätverk med ungdomar med en plattform. Vi vill lära oss om varandra. Jag har varit med i fyra år och det har oftast varit positivt. Ungdomarna får ställa sina frågor i en miljö där de inte blir dömda.

Den tredje tjejen från verksamheten på Fryshuset är Naima Welin Grosman.

– Det handlar om personliga historier, att möta den andre som kan vara en muslim, en jude eller en hindu.

Verksamheten har varit på besök i många skolor och oftast är de flesta översvallande positiva.

– Många är fortfarande mottagliga för en positiv syn på världen.

Stellan Gärde är styrelsemedlem i Internationella Juristkommissionen.

– Jag är ombud för kränkta personer, ofta inom arbetsrätten. Oavsett vilka rättigheter vi har är de värdelösa om vi inte känner till dem. Här har skolan en viktig uppgift att lyfta mänskliga rättigheter. Men det enda man tar upp brukar vara barnkonventionen.

Han tar upp DO:s vikande roll i diskrimineringsfrågan.

Alexander Gabelic och Daniel Godman.

Stellan Gärde

– DO har mer eller mindre abdikerat som företrädare för de diskriminerade. De driver nästa inga fall alls längre. Istället får man lita till olika organisationer och diskrimineringsbyråer. Men det borde finnas resurser till att företräda de som diskriminerats.

Han menar också att Rättshjälpen borde kunna se till att de som behöver får sin dag i domstolen utan att det ska kosta en förmögenhet.

Siste talare denna förmiddag var Brit Stakson, VD för Blankspot project.

– Idag är 40 procent av världen befolkning uppkopplade. I Sverige är den siffran 93 procent.

Hon berättar om när Jimmie Åkesson blev hårt angången av Skavlan på SVT.

– SD-trollen mobiliserade sig och skrev kommentarer och SVT fick för sig att det var folkets röst. Samma hände när SD hade möte på Grand hotell. Folk sänkte hotellets betyg på Facebook men efter några dagar mobiliserade sig trollen och höjde betyget.

– Vi måste ge motbilder. Det var därför jag, Martin Schibbye och Nils Resare startade Blank spot project, för att göra något mot allt det hat som finns på nätet. Blank spot är en oberoende medborgarffinansierad reportagesajt.

Anna, Iman och Naima från Fryshuset.

Brit Stakson

Romane Patra

Internationella romerdagen i Malmö

Den 8 april var det Internationella romerdagen och den firades i Folkets Park. Det bjöds på mycket musik, dans, mat och glädje med Dusan Marinkovic och Monica Kaldaras som konferencierer. Ceremonin började klockan 15.00 då Monica tillsammans med Dusan hälsade alla romer välkomna och tackade publiken för att man kunde fira denna dag tillsammans.

Text: Dolly Andersen (Malmö Ungdomscentral) **Foto:** ÉRG

Först upp på scen var gruppen Romane Patra, fyra romska tjejer och en liten flicka. De kommer ursprungligen från Polen men bor i dagsläget i Malmö. Romane Patra uppträdde även under förra årets romska nationaldag. De kan både dansa och sjunga och uppträdde tillsammans med sju framträdanden. Efter deras uppträdanden var det dags för konferencieren Dusan att prata. Han sa att den här dagen är internationell, vilket innebär att den firas överallt i hela världen. När man tänker efter så är det rätt häftigt, vart man än befinner sig i världen så finns det möjlighet att fira den här dagen tillsammans med romer från alla möjliga länder och kulturer. I Sverige firades den första Internationella romerdagen i Malmö, vilket Malmöborna är väldigt stolta över.

Nu var det dags för ett band från

Göteborg, bandets medlemmar är arli romer från Balkan. De började med att spela och sjunga nationalsången, Gelem Gelem. Låten kommer från Balkan och skrevs av musikern Zarko Jovanovic som var serbisk rom. Han föddes 1925 och var med i andra världskriget och överlevde tre olika koncentrationsläger. Låten hette från början Opre Roma men efter andra världskriget döpte han om låten till Gelem Gelem som betyder "jag har vandrat". Nästa grupp upp på scen var Roma dance factory, två romska tjejer som dansar. De var liksom Romane Patra med förra året. Efter dem var det Gitanas dancegroup med polska romer som bor i Sverige. Även de dansade och sjöng. Deras grupp bestod av fyra tjejer, en kille och två flickor. De var väldigt modiga som vågade dansa framför en så otroligt stor publik. Det kom även ett liveband

från Serbien som heter Kafanki, ett folk-musikband från Ungern som heter Szilvazi gipsy och Patricia och Jasinka ando Swedo. Det fanns dessutom en liten tjej som nästan stal hela showen, hon gick helt ensam upp på scenen och började dansa. Hon var en av de duktigaste dansarna som stod på scen och jag tror att hon fick det högsta jublet.

I år var även Fred Taikon och Soraya Post i Malmö. Fred sa att han var glad att han kunde komma ner till Malmö och fira denna dag med oss och han pratade också om det hemska som hände i Stockholm. Terroristattacken inträffade dagen innan vår Internationella romerdagen, så han ville att vi ska tänka på vad som hade hänt och vara tacksamma för våra liv och de som står oss nära. Han nämnde även att alla romer kan få É Romani Glinda gratis i brevlådan och delade ut många exemplar av tidningen till de som ville ha.

Soraya Post började berätta om vår stora dag. Den 8 april 1971 erkände FN romerna som ett världsfolk vid en kongress som hölls i London. Men det var

inte bara vi människor som erkändes som ett världsfolk utan även den romska flaggan och vår hymn Gelem, Gelem. Många vet hur vår flagga ser ut men det är inte alla som vet vad den symboliserar.

Flaggan består av två färger, blått och grönt med ett rött hjul i mitten. Det blåa representerar himlen och den andliga världen, det gröna representerar jorden och det röda hjulet symboliserar utvandringen från Indien som vi romer härstammar från men den symboliserar även vårt framåtskridande. Men det var inte det enda Soraya nämnde. Hon pratade också om attentatet i Stockholm som skedde dagen innan. Hon berättade om att det var en romsk kvinna som blev skadad i attacken. Den kvinnan heter Papusza och hade kommit från Rumänien, hon har gått igenom mycket och är en överlevare. När hon var yngre blev hon drabbad av andra världskriget, hon var alltså med i andra världskriget och överlevde. När kriget hade tagit slut så bodde hon i Rumänien. Där utsattes hon för diskriminering och rasism så hon kom till Sverige. När hon väl kom till Sverige så utsattes hon för ännu en sak, en terrorattack. Som hennes bakgrund beskriver är hon en riktig överlevare, det finns inget som kan stoppa henne.

Firandet av Internationella romerdagen i Malmö arrangerades av Romska Kulturcentret i Malmö. Föreningens ordförande Monica Kaldaras säger att resultatet var över förväntan och att det var mycket vackert, trots den orolighet människor kände efter terrorattacken i Stockholm. Monica sa

– Vi var ledsna på grund av detta och fick höra att det var en romsk kvinna som drabbades också men hon blev opererad och mår bra, sade hon.

Monica sa också att i publiken fanns det romer från olika länder och att de alla var glada.

Eftersom Monica är en av de romer som föddes i tält och har bott i husvagnar, en av alla dem som inte fick gå i skolan utan såg skolans insida först när hon blev lärare, frågade vi henne vad hon känner nu när romer får fira sin internationella dag på samma Folkets park som

för 50 år sen förbjöd romer att komma in?

– Det betyder att vi börja känna oss att vi tillhör det svenska samhället. Det som är underbart är att våra barn och barnbarn få känna att de tillhör Sverige. När jag var barn kände jag inte det, men jag är glad att våra barn har fått tillbaka det, svarade Monica.

Monicas man Dragan berättar att han spelade uppe på scenen nästan hela tiden. Han säger att det gläder honom när han ser så många glada romska ansikten från scenen.

Erland Kaldaras som är projektledare säger att man firat Internationella romerdagen i Malmö sedan år 2001. Och det är i år, 2017, tionde året som firandet anordnas i Folkets park. Han hade terrorattentatet i Stockholm dagen innan i åtanke när han talade.

– Vi bad alla i publiken att ställa sig upp för att hålla en tyst minut och sedan har vi flaggat på halv stång med romsk flagga, sade Erland.

Erland berättar slutligen att det var cirka 2500 gäster under firandet i år. Det som var lite annorlunda, enligt Erland, var att i år pågick uppträdanden

Nena - tjejen som stal showen!

under hela kvällen. Vi frågade honom om det var något mer nytt i år? Han svarar ”

– Det som är nytt är att det var så många olika lokala dansgrupper, vi ville lyfta fram ungdomar som tränar och kämpar men som inte alltid har en scen att uppträda på. Det vi inte har gjort i år som vi brukar göra är att vi inte har grillat, utan det var färdig mat istället. Vi kunde inte veta om vädret skulle tillåta grill under fem, sex timmar, svarade Erland.

Vi längtar efter att få skriva om Internationella romerdagen nästa år igen och berätta om allt spännande som händer i Malmö!

Gitanas

Duo Samir Mehmed

Modeshow!

Internationella kvinnodagen i Malmö

8 mars firas Internationella kvinnodagen. En viktig dag då allt fantastiskt arbete som gjorts och görs för att världen ska bli mer jämställd uppmärksammas. Men räcker det verkligen med en dag om året då ämnet belyses och diskuteras? I samband med internationella kvinnodagen hölls seminarier, intervjuer och samtal med romska kvinnor på Malmö museer som tyder på att det krävs mer än så.

Text: Malmö Ungdomscentral

Foto: Robert Vävström (RIKC)

På initiativ av FN är Internationella kvinnodagen sedan 1977 en officiell dag. Men dagen har sitt ursprung redan i början av 1900-talet och tidiga arbetar- och kvinnorrättsrörelser.

I Malmö har dagen uppmärksamats på många olika håll, bl.a. på Malmö museer.

Dagen började med en samling vid utställningen Vi är romer där några av talarna hämtade med sig minnen för att bidra till tidslinjen som ingår i de lokala tilläggen. Angelica Ström hade exempelvis med sig fotografier som hon värdesätter och Thereza Eriksson hade med sig en personlig dikt.

Programmet började klockan 14.15 i museets Riddarsal. Dusan Marinkovic var konferencier. Josefine Floberg, utställningschef på Malmö museer, inledde och hälsade talare och gäster välkomna och gav en återblick till när romska samtal inleddes hösten 2014. Hon gav

även en kort bakgrundsinformation om Internationella kvinnodagen.

Ajten Berlafa, expert inom romska kvinnofrågor på Europarådet, höll ett öppningstal med titeln "Contesting Myths and Struggling Realities". Ajten var senare med i modeshowen och representerade den romska kvinnogruppen Arli.

Vi frågade Ajten hur hon upplevde besöket i Malmö

– Jag kände mig väl bemött av personalen på museet. Andra kom fram och berömde mitt tal och ville bjuda mig på andra tillställningar i Malmö. Internationella Kvinnodagen är en dag som kvinnor i hela världen har möjlighet att göra sina röster hörda. Respekt, kärlek och erkännande det är huvudorden man beskriver denna dag med.

Senare var det dags för samtal med romska kvinnor tillsammans med Dusan. I samtalet deltog Rosita Grönfors, ordföran-

de i romska kvinnors Riksförbund, Angelica Ström, specialpedagog och dotter till Katarina Taikon samt Thereza Eriksson, också en kämpe för romernas mänskliga rättigheter.

– Det som i verklighet förenar alla romer verkar vara utsattheten och det strukturella förtrycket från majoritetssamhället. Internationella kvinnodagen är en dag då vi uppmärksammar ojämställdheten och kvinnors situation över hela världen. I sanningens namn anser jag att varje dag borde vara en "kvinnodag". Om bara en dag är en kvinnodag är alla de andra 364 dagarna på året mansdagar då?

Därefter var det dags för Diana Bogelund och Julia Sällström från RIKC att hålla i sin presentation "Vems feministiska kamp? Svensk jämställdhetshistoria ur ett romskt perspektiv."

I slutet av programmet presenterade Marcela Kovacsova, ordförande i kvinnoorganisationen Trajosko Drom och utvecklingsledare vid Göteborgs Romska Informations- och Kunskapscenter organisationens arbete och fortsatte därefter med modevisningen "Rättigheter med Stil".

Firandet avslutades med mingel där det serverades ekologiska bakelser, frukt och bubbel. Ett trevligt avslut på en viktig dag med allvarsamma ämnen.

Romsk påskafton

I samarbete mellan Malmö Museer, Romska kulturcentret och Malmö Ungdomscentral anordnades ett gemensamt påskfirande på påskafton i år. Här kan ni läsa om de olika aktiviteter som arrangerades.

Text och foto: Malmö Ungdomscentral

Något som alla världens folkslag har gemensamt är att de har olika kulturer. Romernas kultur är dock mångfacetterad på ett unikt sätt på grund av det romska folkets färd genom Europa som tog sin början i Sydvästasien. Det romska folket har inledningsvis vandrat ut ur Indien som hinduer. Under sin långa resa mot det som idag är Europa har romerna tagit till sig många olika länders traditioner, kulturer, vanor och religioner som de mött under sin väg. Idag tillhör det romska folket därför många olika religioner, beroende på i vilket land de har vistats längst. Detta har även bidragit till en språkfördelning som resulterat i valakiska och icke-valakiska språkgrupper. Inom den valakiska språkgruppen är romerna oftast katoliker eller ortodoxa och inom den icke-valakiska gruppen är romer ofta muslimer, grekisk ortodoxa eller tillhör andra religiösa trosuppfattningar. Med detta kan konstateras att det är en mycket blandad kultur och att ingen religion binder samman romerna. Men det kan också konstateras att många är kristna och tror på Jesus vilket innebär att det finns romer som firar påsk.

I anknytning till utställningen Vi är romer samarbetar Malmö Museer med bl.a. Romskt kulturcentrum i Malmö (RKC) och Malmö Ungdomscentral (MUC). I en överenskommelse mellan RKC och Malmö Museer bestämdes att en romsk vagn skulle ställas ut på museets borggård för att erbjuda publiken en möjlighet att se hur svenska kelderash-romer har bott. Vagnen är en del av de visningar och workshops Malmö museer erbjuder i samband med utställningen Vi är romer.

Lördagen den 15 april, påskafton år 2017, var en regnig dag och det förväntades inte komma särskilt många besökare till museet, men i sitt samarbete hade Malmö Museer, RKC och MUC anordnat några aktiviteter för att belysa påsken och informera om romsk kultur och traditioner.

Besök till den Romska vagnen

En av aktiviteterna var den romska vagnen. I denna aktivitet gavs museibesökarna möjlighet att besöka den romska vagnen samt att höra intressanta och ofta okända historier om det romska livet i Sverige för 60 år sen. Monica Kaldaras var på plats i vagnen.

– Vi är jätteglada att museet är intresserat av oss, för ungdomar vet inte hur vi har bott i Sverige. Påsk betyder mycket för många romer, det är en familjedag. Nu är familjerna upptagna med skolor och arbete och man inte bor tillsammans, men genom högtider får familjerna möjlighet att samlas och träffas.

Erland Kaldaras berättar om samarbetet mellan de tre organisationerna och att vagnen var öppen hela dagen mellan tio och fem.

Flamenco

Flamenco var också ett viktigt inslag under dagen. En ung tjej från Göteborg kom på besök från Göteborg och dansade flamenco och hade workshop för de i publiken som ville prova på. Det var många som ville testa och lära sig grundstegen i flamenco.

Sagostunder.

Malmö Ungdomscentrals roll i evenemanget var att anordna sagostunder. Sagostunderna för barn gavs vid tre tidpunkter under dagen. Sagorna berättades av de två ungdomarna Vanessa Bogelund och Venni Grulova från föreningen och de berättade sagor på två romska dialekter - lovara och polsk romani, samt på svenska. Vanessa och Venni tyckte att det var intressant att läsa och berätta romska sagor för svenska barn och föräldrar. Erland Kaldaras verkade nöjd med dagen.

– Det var rätt så mycket folk under hela dagen på museet, det var mycket turister, och i vagnen kom det folk från nästan hela världen.

Monica och Erland Kaldaras

GAMLA BILDER BERÄTTAR

Kära läsare av Gamla bilder berättar.

Ja då dyker vi ner i min yngste farbror Aljoršas album. Den här gången är temat gamla härliga bröllopsbilder då mina farbröder gifte sig under tidigt fyrtiotal. Fint ska det vara!

Vi fick inte plats med alla foton, till exempel Aljorša och hans fru Ginas bröllopp. Håll till godo!

Jag är inte säker, men jag tror att bilden till höger är tagen hos en fotograf efter bröllopsakten i kyrkan. Alla är så professionellt uppställda. Vad roligt är, att på bilden, i mitten, ser vi Rosa och Katarina Taikons äldre bror Pavel och hans fru Barbro. Vi ser även att syster Rosa är med på bilden. Vi har inte sett så många bilder av Pavel och Barbro genom tiderna.

Bilden under är från bröllopet mellan Josef och Sofia. Bilden är tagen på den tiden vi bodde i stora huset på Tanto. Här finns alla pappas bröder. Pappa Voršo och mamma Belka sitter längst fram med barnen.

Bilden högst upp i mitten föreställer min äldsta kusin Erland och hans fru Noni. Som ni ser är kortet tagit med naturen i bakgrunden. Troligen togs bilden vid sidan av lägret där de bodde.

Till höger om den bilden ser vi Wilhelm och Britta som hon hette på svenska, men mer känd som Saveta. De gifter sig troligen i Högalidskyrkan. Wilhelm och hans bröder stoltserar alla i frack och damerna i eleganta långkjolar.

På nästa bröllopsbild är det min näst yngste farbror Folke som äktar Saga Müller. Här kommer de nygifta ut ur kyrkan för att bli körda till lägret på Tanto där man hade dukat upp bröllopsmat. Vet tyvärr inte vilken kyrka de gifte sig i.

På den sista bilden längst till höger kan vi se hur Wilhelm och Britta har kommit hem till Tanto. Brudpar och släktingar ställer upp för fotografering framför fru Eliassons hus. Storebror Voršo och svägerskan Belka står bredvid. Familjen Müller är med, till vänster i bild skymtar vi ännu ogifta Saga och till höger hennes bror kallad Lasse men som hette Sten.

POSTTIDNING B

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

Diskrimineringsombudsmannen (DO) är en statlig myndighet som arbetar för lika rättigheter och möjligheter och mot diskriminering.

**diskriminerings
ombudsmannen**

Anmäl diskriminering till DO

Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering inom flera områden som till exempel arbetslivet, utbildningsområdet, socialtjänsten, butiker, restauranger och bostäder.

Om du har blivit utsatt för diskriminering kan du anmäla det till DO. De anmälningar som kommer till DO spelar en viktig roll i vårt arbete för att motverka diskriminering. En anmälan kan leda till olika typer av åtgärder och insatser från vår sida.

Frågor om diskriminering?

Ring till DO på telefonnummer 08-120 20 700.

Telefonupplysningen har följande öppettider:

- Måndagar 13.00–15.00
- Onsdagar 9.30–11.30
- Fredagar 9.30–11.30
- Helgdagar och klämdagar stängt

Det går också bra att mejla till DO på adressen do@do.se.

Mer information hittar du på www.do.se.